

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	17
Część I	
Polityka wyznaniowa państw członkowskich Unii Europejskiej	
Rozdział 1. Modele relacji między polityką i religią w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej	31
1.1. Modele relacji między państwem i religią – ujęcie teoretyczne	33
1.2. Model państwa wyznaniowego	40
1.2.1. Typologia państw wyznaniowych	40
1.2.2. Konstytucyjne podstawy państwa wyznaniowego	43
1.2.3. Status prawny kościołów i związków wyznaniowych	50
1.2.4. Wolność religijna w wymiarze indywidualnym	54
1.2.5. Finansowanie kościołów i związków wyznaniowych	58
1.2.6. Edukacja religijna w szkolnictwie publicznym	60
1.2.7. Kondycja współczesnych państw wyznaniowych	63
1.3. Model państwa świeckiego	69
1.3.1. Typologia państw świeckich	69
1.3.2. Konstytucyjne podstawy państwa świeckiego	74
1.3.3. Status prawny kościołów i związków wyznaniowych	83
1.3.4. Neutralność religijno-światopoglądowa	89

1.3.5. Wolność religijna w wymiarze indywidualnym	94
1.3.6. Finansowanie kościołów i związków wyznaniowych	97
1.3.7. Edukacja religijna w szkolnictwie publicznym	102
1.3.8. Kondycja współczesnych państw świeckich	104
1.4. Francuski model państwa świeckiego	107
1.4.1. Status prawny kościołów i związków wyznaniowych	112
1.4.2. Wolność religijna w wymiarze indywidualnym	113
1.4.3. Finansowanie kościołów i związków wyznaniowych	115
1.4.4. Edukacja religijna w szkolnictwie publicznym	116
1.4.5. Specjalny status wybranych departamentów Republiki Francuskiej	119
1.4.6. Kondycja współczesnej laickiej Republiki Francuskiej	121
1.5. Wnioski	125
Rozdział 2. Unia Europejska wobec religii – analiza ilościowo-jakościowa	133
2.1. Polityka wyznaniowa Unii Europejskiej – uwagi wstępne	134
2.2. Kompetencje Unii Europejskiej w sprawach religijnych	137
2.3. Zakres podmiotowy polityki wyznaniowej Unii Europejskiej	142
2.4. Zakres przedmiotowy polityki wyznaniowej Unii Europejskiej	150
2.5. Polityka Unii Europejskiej wobec wartości	158
2.6. Wnioski	165
Część II	
Polityka wyznaniowa Unii Europejskiej kształtowana w sposób bezpośredni	
Rozdział 3. Konstytutywne elementy polityki wyznaniowej Unii Europejskiej	169
3.1. Stosunek Unii Europejskiej do dziedzictwa religijnego Europy	170
3.1.1. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	170
3.1.2. Projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy	176
3.1.3. Traktat z Lizbony	186
3.2. Gwarancje wolności religijnej w wymiarze indywidualnym	189
3.2.1. Traktaty WE/UE a prawo jednostki do wolności religijnej	189

3.2.2. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej a ochrona praw człowieka	194
3.2.3. Wolność myśli, sumienia i religii w świetle art. 10 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej	196
3.3. Gwarancje wolności religijnej w wymiarze instytucjonalnym	202
3.3.1. Deklaracja nr 11 dołączona do Aktu Końcowego Traktatu z Amsterdamu	202
3.3.2. Projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy	211
3.3.3. Traktat z Lizbony	219
3.4. Dialog Unii Europejskiej z kościołami i związkami wyznaniowymi	222
3.4.1. Apel Jacques'a Delors'a o „duszę dla Europy”	222
3.4.2. Biała Księga na temat rządzenia Europą z 2001 roku	225
3.4.3. Projekt Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy	227
3.4.4. Traktat z Lizbony	229
3.5. Praktyka dialogu w ramach artykułu 17 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	238
3.5.1. Zakres podmiotowy dialogu	238
3.5.1.1. Kościoły i związki wyznaniowe	242
3.5.1.2. Organizacje światopoglądowe i niewyznaniowe	252
3.5.1.3. Partnerzy dialogu ze strony Unii Europejskiej	256
3.5.1.3.1. Komisja Europejska	257
3.5.1.3.2. Parlament Europejski	261
3.5.1.3.3. Rada Unii Europejskiej	266
3.5.2. Forma i zakres przedmiotowy dialogu	269
3.6. Wnioski	275

Część III

Polityka wyznaniowa Unii Europejskiej kształtowana w sposób pośredni

Rozdział 4. Polityka wyznaniowa w ramach poszczególnych kompetencji Unii Europejskiej	279
4.1. Polityka niedyskryminacji i równego traktowania Unii Europejskiej	281
4.1.1. Zakaz dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania w prawie pierwotnym Unii Europejskiej	284
4.1.2. Zakaz dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania w obszarze zatrudnienia i pracy w prawie pochodnym Unii Europejskiej	287

4.1.3. Pojęcie religii w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącym dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania w obszarze zatrudnienia i pracy	295
4.1.4. Obecność symboli religijnych w miejscu pracy w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	297
4.1.5. Autonomia wspólnot religijnych a zakaz dyskryminacji ze względu na religię lub przekonania w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	305
4.2. Niedziela jako dzień wolny od pracy	310
4.2.1. Europejski Sojusz na rzecz Niedziel Wolnych od Pracy	312
4.2.2. Stanowisko Komisji Europejskiej w sprawie niedzieli wolnej od pracy	318
4.3. Polityka ochrony danych osobowych Unii Europejskiej	324
4.3.1. Przetwarzanie danych osobowych przez wspólnoty religijne w świetle ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych z 2016 roku	327
4.3.2. „Prawo do bycia zapomnianym” a działalność kościołów i związków wyznaniowych	338
4.3.3. Ochrona danych osobowych w kościołach i związkach wyznaniowych w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	342
4.4. Unijna zasada dobrostanu zwierząt a ubój rytualny	346
4.4.1. Ubój rytualny w aktach prawnych Unii Europejskiej	348
4.4.2. Ubój rytualny w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej	355
4.5. Wnioski	364
Rozdział 5. Ochrona i promocja wolności religijnej w polityce zewnętrznej Unii Europejskiej	367
5.1. Ochrona i promocja praw człowieka w centrum polityki zewnętrznej Unii Europejskiej – prawo pierwotne UE	369
5.2. Strategie polityczne Unii Europejskiej w zakresie ochrony i promocji praw człowieka na świecie	373
5.3. Wytyczne Unii Europejskiej w sprawie propagowania i ochrony wolności religii lub przekonań (FoRB)	384
5.4. Specjalny wysłannik Unii Europejskiej do spraw promocji wolności religii lub przekonań na zewnątrz UE	395

5.5. Działalność Parlamentu Europejskiego w zakresie FoRB	419
5.6. Działalność Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w zakresie FoRB	428
5.7. Aktywność Unii Europejskiej w zakresie FoRB na forum organizacji międzynarodowych na przykładzie Organizacji Narodów Zjednoczonych	434
5.8. Klauzule dotyczące praw człowieka w umowach międzynarodowych Unii Europejskiej	444
5.9. Globalny System Sankcji Unii Europejskiej za Naruszenia Praw Człowieka	454
5.10. Wnioski	462
Zakończenie	465
Bibliografia	474
Załącznik 1	533
Załącznik 2	542
Załącznik 3	547
Załącznik 4	551
Załącznik 5	582